

guedà).

I amb altres lleus i explicables variants:

Colljou, indret antic del terme de Ridaura (Garrotxa) (Aebischer, 9). Documentada: *Col(lo) Juvino* a. 858 i 954 (Monsalvatje x, 165).

Colljoell, masia del te. d'Oix (Garrotxa), dalt d'un turonet, al costat del camí de Talaixà. Oït *kəʎʒuél*, a les Feixanes, una masia propera, per JCor. (1932).

Coll Jovell, entre Ràmio i Engolasters (Andorra).

Jovell, llogaret prop de la Maçana (Andorra).

Jovellar, nom antic d'un riuet del terme de Cornudella de Valira (A. Ribg.). Documentat *rio de Iouellare* S. XI (Serrano, *Not. Hist. Rib.*, 371). I cogn. ribg.

També *Serra Jover*, partida del terme d'Onil (Alcoià) (xxxv, 173.24; 175.14)?

Roca del Juadell, documentada l'any 1643 en el *Llibre Roig de Prats de Molló* (fol. 80v): «ad rupem del jiuadel et ad quer de la Necona».

Lo Jualany i *Foia del Jualany*, partides de Cervera 20 del Maestrat (xxviii, 120.121).

Juabellús, partida del terme d'Orpesa (Plana Alta) (xxviii, 174.19).

Composos d'explicació incerta. Potser amb l'àrab *‘ain* 'font'; i per a *Bellús*, veg. art. Però *Jualany* pot 25 ser format amb sufix -ALE (cf. art. *Joval*), i *Juadell* pot resultar de dissimilació del seu diminutiu *Joal-ell*; més nou sufix en *Jualany*, com el de *carrerany* i *viarany*.

Colldejoa, partida del terme de Monesma (Baixa Ri- 30 batorça), que es troba en una collada per on passa el camí d'Areny a Castigaleu i Benavarri. Oït *koldeçoa* a Monesma per JCor. (xviii, 151.14). *Coldetxoa* < *Colldejoa* < *Coll* de *jo(u)a*, amb la *j* > *tx*, car Monesma és de parlar apitxat. L'etimón és el llatí *JUGA*, plural de *JUGUM* 'cim de collada, cim de serra'.

De *Jou*, poble de l'Alt Pallars, es parlarà en article especial (s. v.), i afegint-hi alguns complements sobre altres noms que anticipem ací.

ETIM. JCor. ha establert sòlidament en el *DECat* 40 de Colldejou etc: «les llatinitzacions tardanes *Collum Jovis* són fantasies absurdes de notari erudit que es recorda de Júpiter (bé a. 1172) i *Collo Juvino* són meres variacions que dona el notari a *Colldejou* (com si diguéssim «coll jouenc») que reflecteixen ja la forma moderna; és ben probable que es tracti com pertot de *JUGUM* 'cim' d'acord amb la *ó* del nom actual i amb la forma de la famosa Mola de Colldejou (que ha donat nom al poble), és ben probable» (II, 823b48-59). El llatí *JUGUM* 'carena de muntanya' —primerament la línia ondulant d'aquesta, equiparada a les corbes d'un 50 jou— és també 'cim', que és el sentit que correspon al català *Jou*, tan repetit en la toponímia dels Pirineus per designar collades. JCor. explica el trànsit semàntic d'un sentit a l'altre: «el port o collada és el punt més alt que petja el caminant en tramuntar la serra, el cim del seu camí, el *summum jugum* de Cèsar i altres antics, el *Cap del Port*, com diuen en el Pallars i la Vall d'Aran» (*DECat* II, 824b14-28). J. F. C. i J. C.

COLLEGATS

Nom del famós congost que obre el pas des de la Conca de Tremp cap a les altes valls i marca un límit clar entre dues comarques tan germanes i tan diferents com l'Alt i el Baix Pallars. Fins i tot els francesos que van preparar el nefast *Tractat dels Pirineus* eren conscients que *Collegats* podia ser considerat com un límit natural. En el seu bell llibre, Josep Sanabre explica que el 31 de març de 1660 els comissaris espanyols notificaren a Luis de Haro que els francesos pretenien la Seu d'Urgell i tota la Cerdanya, «ateniéndose a que los montes Pirineos, que empiezan en el Pertús, han de ser división entre Vallespir, Cerdaña 15 y Cataluña hasta Collegats» (J. Sanabre, *El Tractat dels Pirineus*, p. 82). Ben segur que el que més crida l'atenció de qui passa per aquest majestuós congost és el lloc anomenat *La Roca de l'Argenteria*, joia natural de formes, llum i color elaborada durant segles per l'aigua que degota generosa per la paret de la serra de Pentina. Qui no recorda els versos de Verdagué?:

«De cim a cim va de Rubió a Pentina,
i, sota Bresca en Collegats, li ensenya
la rica Argenteria, que en la penya
parà algun geni amb enciseres mans» (*Canigó*, cant IV)

PRON. POP.: *koʎeɡáts*, recollit per molts (Cor, 1916...) i per mi a la Vall del Flamicell, a Peramea, a Puilol i a Gerri de la Sal.

DOC. ANT. 1035: «de *Collo de Ghats* usque in Orbolon» (Puig i Ferreté, *Cart. Gerri*, 6, 11); a. 1414: «e lo camí de *Collegats* sia loch molt perillós, desert, sens alguna població...» (Puig i Ferreté, *Cart. Gerri*, doc. 440, p. 306); 1660: *Collegats* (Sanabre, *Tractat dels Pirineus*, p. 82).

ETIM. Del ll. *COLLIGATOS* 'entrelligats'. Aquesta etimologia va ser ja anotada per Coromines l'any 1953 en una cèdula de l'*Onomasticon* i fou després mencionada en l'edició de les *Vides de Sants Rosselloneses*, duta a terme per Kniazzezh i Neugaard. És clar que en aquesta edició s'indica: *MONTES COLLIGATOS* 'muntanyes ajuntades'. A nosaltres ens convenç més la interpretació d'una altra de les cèdules de Coromines: *LAPIDES COLLIGATOS* 'pedres entrelligades', car és aquest precisament l'aspecte que ofereix la Roca de l'Argenteria. Allò són realment uns 'rocs collegats'. Una mena d'estalactites agafades a la roca i enrelligades en mil formes capricioses. I és aqueixa roca la que fa el congost diferent de tots els altres. És clar que el *Collo de Ghats* de 1035 és una innocent etim. curialesca.

[Jo encara trobo que el tret verament característic de *Collegats* és la impressionant unió i hermètica clausura de les serres, que obturà absolutament el pas dels moros: el Pallars Sobirà en romangué més verge que Ribagorça; i fins els francesos de 1660 hi veien la frontera natural més defensable quan proposaven anexionar-se el Pallars Sobirà: el lligall de les pedres és peculiar de la roca de l'Argenteria. J. C.]

El verb *collegar*, germà de l'italià *collegare* degué 60 tenir certa vitalitat en el català antic, com ho demostra